

Hvilke krav bør det norske samfunnet stille til skriftspråklige ferdigheter i norsk skole?

Kjell Lars Berge, professor, Universitetet i Oslo + professor 2,
Skrivesenteret, Høgskolen i Sør-Trøndelag

k.l.berge@iln.uio.no

Disposisjon

- Skrivning som grunnleggende ferdighet
- Den nye skriveopplæringen: Forståelsen av skrivning
- Norske elevers skriveferdigheter etter L06: noen funn
- Skriveopplæringen etter L06: viktige utfordringer

Den nye kunnskapspolitikken: skrivning som grunnleggende ferdighet

- Utdanningssystemets nye interesse for skrive- og leseopplæring som svar på den sterke skriftliggjøringen av samfunnet
- OECDs [DeSeCo](#)-dokument understreker lese- og skriveferdigheter som kjernen i andre kompetanser, såkalte ”critical competencies”

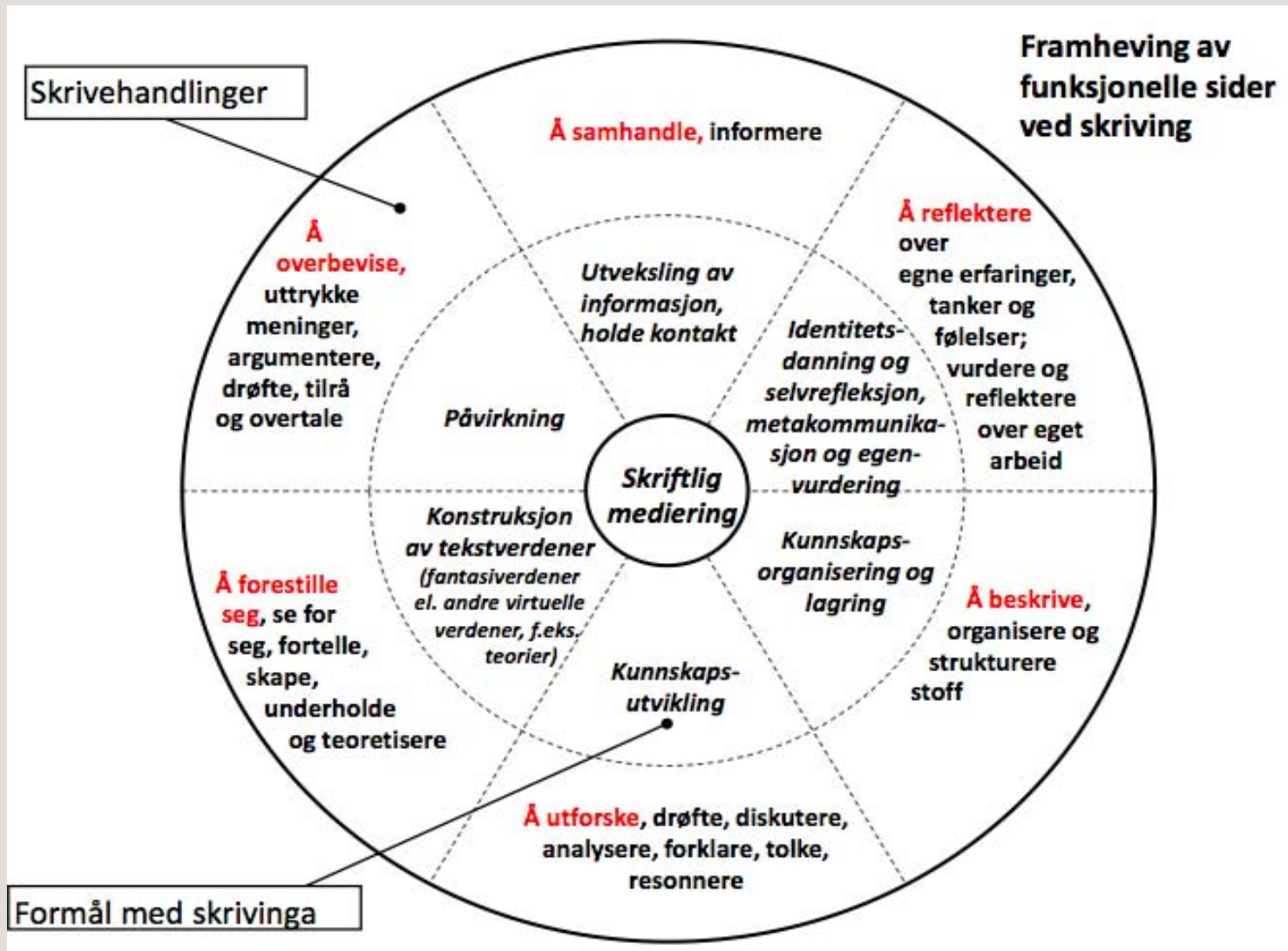
Skriving som grunnleggende ferdighet: vedtak og forskning

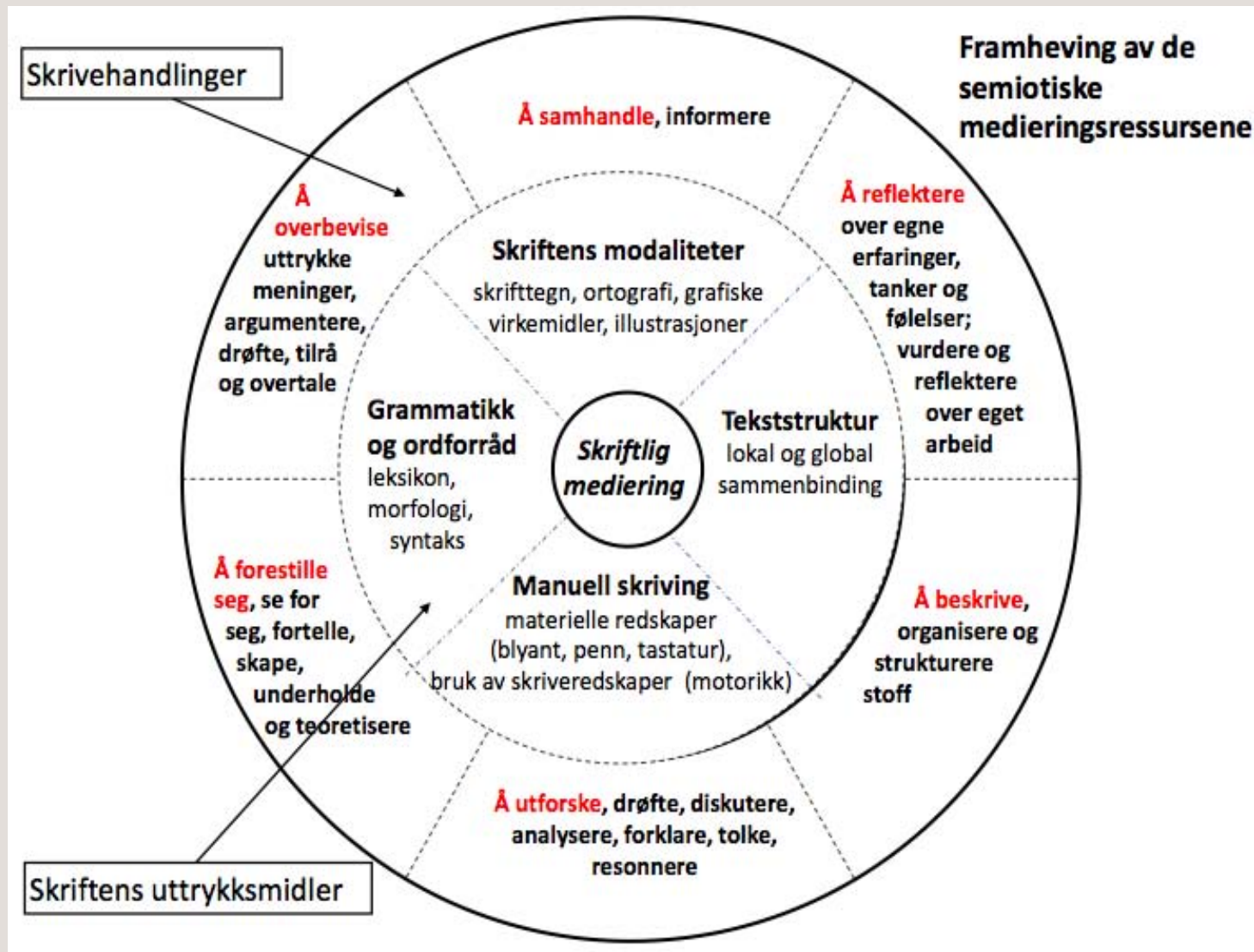
- Innføring av grunnleggende ferdigheter som grunnlag for læring i alle fag: *Kunnskapsløftet* (K06)
  - Skrivesenteret etablert
  - Nasjonale utvalgsprøver i skrijving ved inngangen til 5. og 8. trinn: første gang høsten 2012
  - Den læringsstøttende Skriveprøven fra høsten 2014
-
- **Normprosjektet fra 2011 med støtte fra NFR**

Den nye skriveopplæringen: forståelsen av skriving (1)

- De overordnede formålene med skriving som grunnleggende ferdighet:
  - Støtte og hjelp til fremming av læring i fagene
  - Tilgang til ressurser for demokratisk deltakelse
  - Tilgang til ressurser for deltakelse i yrkeslivet
  - Redskap for egenutvikling

Forståelsen av skriving: semiotisk mediering

- Kodekompetanser:

rettskriving & tegnsetting

- Funksjonskompetanser:

kommunikasjon, innhold, tekstoppbygning,
språkbruk

- Skriveverktøy:

bruk av skriftmediet

Forståelsen av skriving: kontekster

- Situasjonskontekster og tekster:
skrivning som hendelse og ytring
- Kulturkontekster og genrer:
skrivning i fagene og andre institusjonelle sammenhenger

Forventningene til skriveferdighet: vurderingsområdene

- Kommunikasjon
- Innhold
- Tekstopppbygging
- Språkbruk
- Rettskriving og tegnsetting
- Bruk av skriftmediet

Forventningene til skriveferdighet: vurderingsområdene – rettskriving: 5. trinn

Under Rettskriving og formverk vurderes det i hvilken grad eleven behersker reglene for korrekt skriftlig bokmål eller nynorsk.

5. Trinn - Skriveren skal:

- mestre fonografisk skriving
- samskrive sammensatte ord
- bruke stor forbokstav i egennavn og i ny setning etter punktum
- mestre ikke-lydrette pronomer og spørreord
- mestre bøyingsverket i bokmål.

Forventningene til skriveferdighet: vurderingsområdene – rettskriving: 8. trinn

Under Rettskriving og formverk vurderes det i hvilken grad eleven behersker reglene for korrekt skriftlig bokmål eller nynorsk.

8. Trinn - Skriveren skal:

- mestre ortografisk skriving
- mestre skillet mellom og/å og da/når.

Forventningene til skriveferdighet: vurderingsområdene – tekstoppbygging 5. trinn

Under Tekstoppbygging vurderes tekstens overordnede komposisjon, sammenhengen mellom de enkelte delene av teksten og i de ulike delene av teksten.

5. trinn - Skriveren skal:

- mestre noen relevante komposisjonsprinsipp
- sette sammen teksten med innledning, hoveddel og avslutning
- markere avsnitt etter innledning og foran avslutning
- skape tematisk sammenheng i de ulike delene av teksten
- uttrykke sammenheng i teksten med koplingsmarkører som "eller", "men", "fordi" og liknende.

Forventningene til skriveferdighet: vurderingsområdene – tekstoppbygging: 8. trinn

Under Tekstoppbygging vurderes tekstens overordnede komposisjon, sammenhengen mellom de enkelte delene av teksten og i de ulike delene av teksten.

8. trinn - Skriveren skal:

- mestre ulike måter å strukturere tekster på
- komponere teksten på en formålstjenlig måte (for eksempel sjanger)
- mestre avsnitt som organiseringsprinsipp
- bruke varierte koplingsmarkører for å uttrykke sammenheng i teksten.

Forventningene til skriveferdighet: vurderingsskalaen

- 1: Meget lav mestring på vurderingsområdet
- 2: Lav mestring på vurderingsområdet
- **3: NORMEN - På et mestringsnivå som en kan forvente ved starten av årstrinnet**
- 4: Høy mestring på vurderingsområdet
- 5: Meget høy mestring på vurderingsområde

Vurdering og utvikling av skriveferdighet: vurdering og læring

- Skrivning som skriveutvikling, skriveinnvikling og tekstkulturell dannelse
- Skrivning vurdert formativ:
utkastskrivning og presentasjonsskriving
- Skrivning vurdert summativt:
skriveferdighet forstått som kompleks og varierende –
krever mye skrivning, mange ulike skrivehandlinger/
formål og skrivning innenfor ulike temaer

Skriveferdigheter: 3.-4. trinn i Normprosjektet (1)

- Ingen forskjell i skriveferdighetene til elever på 3. og 4. trinn
- For elevene på 3.- 4. trinn ser skriveferdigheten ut til å være noenlunde stabil for alle skrivehandlinger
- Gjennomsnittprestasjonen for 3.-4. trinn: **2.7**
- Men... det er stor kvalitetsvariasjon i skriveferdighetene til elevene

Skriveferdigheter: 3.-4. trinn i Normprosjektet (2)

- Konklusjon 1: den første skriveopplæringen (1.-2. trinn) bidrar til at de fleste elever tilegner seg grunnleggende skriveferdigheter
- Konklusjon: 2: det skjer liten utvikling i elevenes skriveferdigheter på 4. trinn

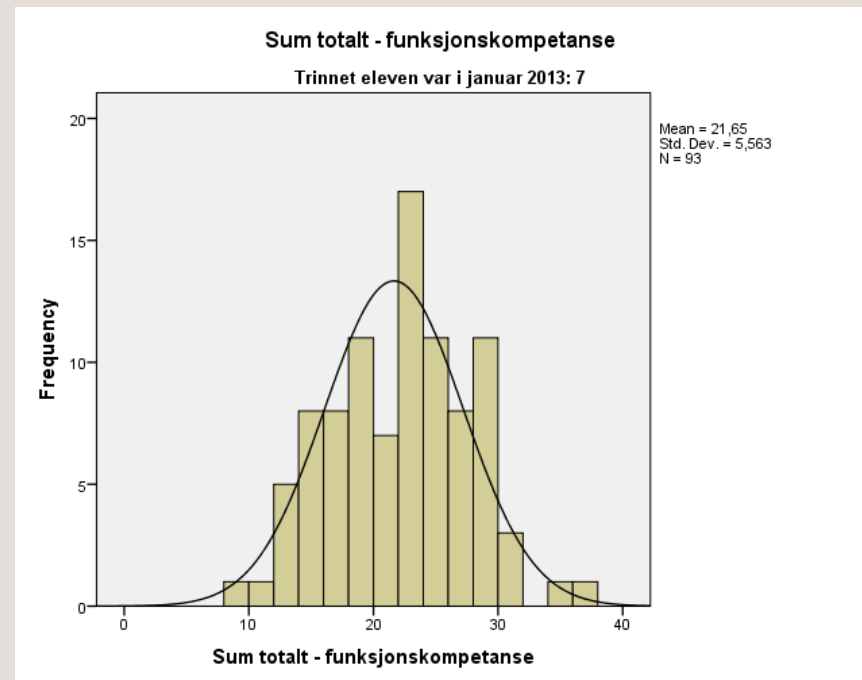
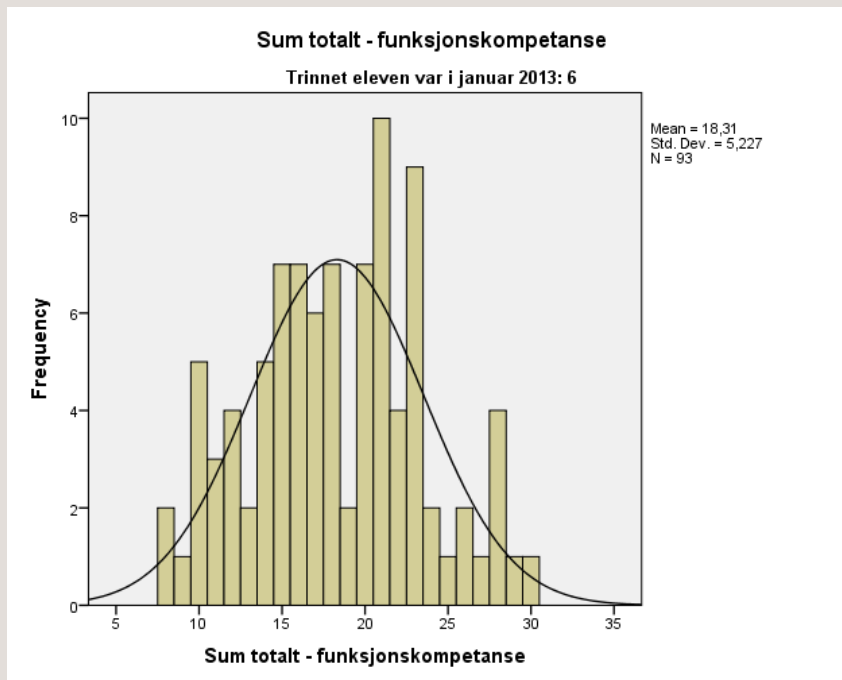
Skriveferdigheter: 6.-7. trinn i Normprosjektet (1)

- Klar forskjell i skriveferdighetene til elever på 6. og 7. trinn
- Få gode skrivere blant elever på 6. og 7. trinn
- Det er stor variasjon i elevenes skriveferdighet
- Få elever er gode eller svært gode skrivere
- Mange elever er svake eller temmelig svake skrivere
- Men...ingen forskjell i kodekompetansen til elever på 6. og 7. trinn
- Likevel...klar forskjell i funksjonskompetansen til elever på 6. og 7. trinn

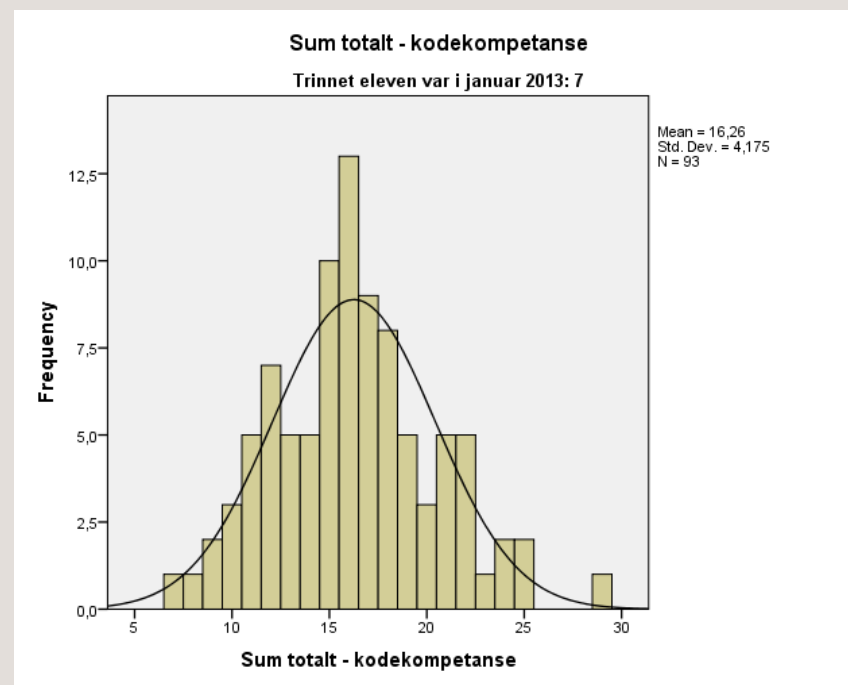
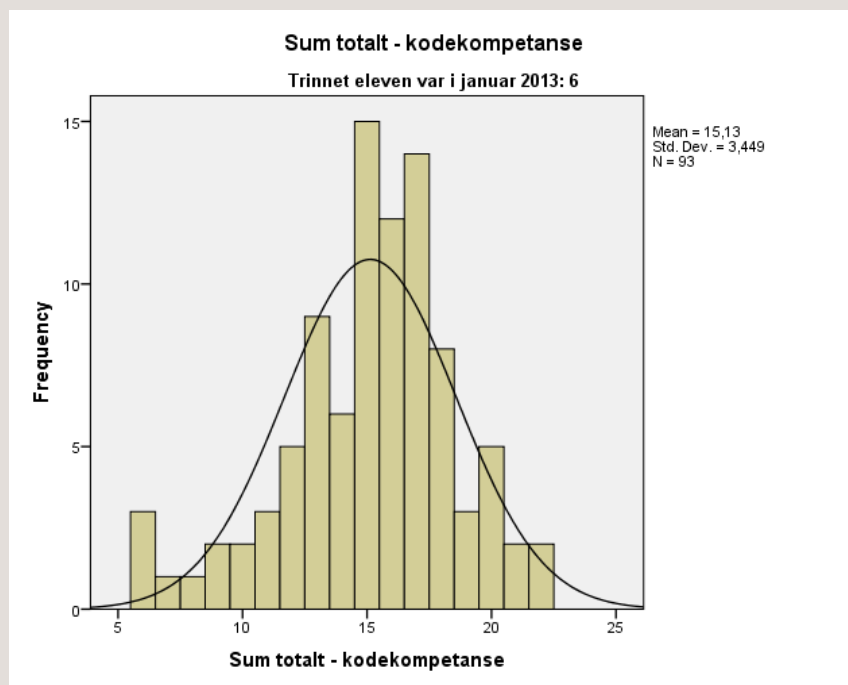
Skriveferdigheter: 6.-7. trinn i Normprosjektet (2)

	6. Trinn	7. trinn
Kode- kompetanse	2.6	2.7
Funksjons- kompetanse	2.3	2.7

Funksjonskompetanse: 6.-7. trinn

Kodekompetanse: 6.-7. trinn

Skriveferdigheter: 6.-7. trinn i Normprosjektet (3)

- Konklusjon 1: Det er liten skriveutvikling på mellomtrinnet
-> drives det lite relevant skriveopplæring på mellomtrinnet?
- Konklusjon 2: Kodekompetansen (rettskriving + tegnsetting) er etablert som stabil før eller i løpet av mellomtrinnet
- Konklusjon 3: Funksjonskompetansen (tekstdimensjonene + språkbruk) fanger opp utviklingsdimensjoner på mellomtrinnet

Skriveferdigheter utvalgsprøvene 2012

- Resultater elever på 5. trinn: flertallet av elevene på 5. trinn nådd ett forventet nivå, men få elever skriver over forventet nivå, svært mange skriver under forventet nivå
- Resultater elever på 8. trinn: flertallet av elevene på 8. trinn har ikke nådd ett forventet nivå, få elever skriver over forventet nivå, flertallet av elevene skriver under forventet nivå
- Kjønn: Det er store forskjeller i skriveferdighetene til gutter og jenter på begge trinn, tilsvarende ett års opplæring
- Målform: ingen forskjell i skriveferdighetene til elever med nynorsk eller bokmål som hovedmål

Utfordringer: skriveopplæringen allment

- Det er viktig at skriveopplæringen kan utvikles basert på en gjennomtenkt forståelse av skriving som grunnleggende ferdighet og med tydelige forventningsnormer
- Det er viktig at skriveopplæringen er tilpasset alle elevers ferdighetsnivå
- Det er viktig at skriveprøvene er læringsstøttende, og at de legger til rette for formativ vurdering

Utfordringer: skriving og vurdering på ungdomstrinnet

- Skriveopplæringen på ungdomstrinnet: hvordan følges elevene opp?
- Bør det utvikles forventningsnormer ved utgangen av 10. trinn?
- Bør det være en utvalgsprøve i skriving på 10. og 11. trinn?
- Eksamen norsk hoved- og sidemål i grunnskolen: er det en prøve i skriving som grunnleggende ferdighet? viss ikke, hva er den da en prøve i?

Utfordringer: utviklingsarbeid og forskning

- Det er viktig at skoleeierne legger til rette for at skoler kan utvikle kompetent og relevant skriveopplæring
- Det bør utvikles skrivelærermiljøer på skolene
- Det er viktig at Skrivesenteret gis muligheter til forskning: slik kan utviklingen i skriveferdigheter nasjonal og lokalt (på skolene) studeres systematisk tilsvarende **NORMPROSJEKTET**